

วิจารณ์

จากผลการศึกษาพรรณไม้วงศ์ถั่ว-อนุวงศ์ราชพฤกษ์ในพื้นที่ป่าทองผาภูมิ พบ 12 สกุล 31 ชนิด ซึ่ง Larsen *et.al.* (1984) รายงานไว้ว่าประเทศไทย มีพรรณไม้วงศ์ถั่ว-อนุวงศ์ราชพฤกษ์ 20 สกุล 113 ชนิด และจากการสำรวจครั้งนี้พบจำนวนชนิดเพิ่มเติมจากที่เคยมีรายงานการสำรวจพบและรายงานจากตัวอย่างพรรณไม้แห่งที่มีมาก่อนในพื้นที่นี้ มีลักษณะวิสัยที่หลากหลายและอยู่ในสภาพป่าที่แตกต่างกันออกไป สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของบริเวณพื้นที่ศึกษา ที่ อ. ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี เป็นภูเขาหินปูน พบตั้งแต่ที่ระดับความสูง 200-1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง

พืชสกุลมะค่าโมง (*Azelia*) ในประเทศไทยมีการรายงาน 1 ชนิด โดย Larsen *et.al.* (1984) คือ มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa* (Kurz) Craib) พบได้ทั่วไปตามป่าผสมผลัดใบและป่าดิบแล้งทุกภาค ยกเว้นภาคใต้ของประเทศไทยและสามารถพบได้ในป่าทองผาภูมิแต่พบในสภาพป่าที่แตกต่างออกไป จากการรายงานข้างต้น คือ พบเป็นไม้เด่นขึ้นอยู่ในป่าพรุน้ำจืด ลักษณะเด่นของพืชชนิดนี้คือ ลักษณะของกลีบดอกที่ยื่นยาวออกมามี 1 กลีบ สีชมพูรูปช้อน และ ฝักที่มีขนาดใหญ่เปลือกฝักหนาเหมือนเนื้อไม้และเมล็ดมีเยื่อหุ้มเมล็ดหนาสีเหลืองอ่อน

พืชสกุลชงโค (*Bauhinia*) เป็นสกุลที่มีลักษณะวิสัยที่หลากหลายในประเทศไทย มีรายงานการกระจายพันธุ์ 43 ชนิด และสำรวจพบในพื้นที่ศึกษา 11 ชนิด ได้แก่สกุลชงโค (*Bauhinia*) เป็นสกุลหนึ่งในอนุวงศ์ราชพฤกษ์ที่มีจำนวนสมาชิกในสกุลค่อนข้างมาก ในประเทศไทยจากการรายงานของ Larsen & Larsen (1973) และ Larsen *et.al.* (1984) มีทั้งสิ้น 37 ชนิด ต่อมาในปัจจุบันมีการศึกษาพันธุ์ไม้ในสกุลนี้เพิ่มเติม มีพันธุ์ไม้ที่เป็นชนิดใหม่ของไทยและชนิดใหม่ของโลกเพิ่มขึ้นจากเดิมรวมทั้งสิ้นประมาณ 43 ชนิด ในพื้นที่ป่าทองผาภูมิจากการสำรวจพบ พืชสกุลนี้อยู่ทั้งสิ้น 11 ชนิด สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มของไม้ต้น ไม้พุ่ม และ ไม้เถา ขึ้นอยู่ในลักษณะนิเวศที่แตกต่างกันออกไป กลุ่มของไม้ต้นมีทั้งดอกแยกเพศและดอกสมบูรณ์เพศ ดอกแยกเพศอยู่ต่างต้นมี 1 ชนิด คือ เสี้ยวใหญ่ (*Bauhinia malabarica* Roxb.) ขึ้นกระจายอยู่บริเวณป่าผสมผลัดใบ ป่ารุ่นสอง เป็นพันธุ์ไม้ที่ค่อนข้างเด่นในพื้นที่ตามบริเวณพื้นที่ที่แห้งแล้ง ส่วนอีก 2 ชนิด คือ เสี้ยวดอกขาว (*B. variegata* L.) และ ชงโค (*B. purpurea* L.) ซึ่งพันธุ์ไม้ 2 ชนิดนี้มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก ในบางพื้นที่มีลูกผสมระหว่างพันธุ์ไม้ 2 ชนิดนี้ แต่ชงโคไม่ใช่พันธุ์ไม้ที่ขึ้นในธรรมชาติดั้งเดิมของประเทศไทยในเขตพื้นที่ป่าทองผาภูมิสามารถพบชงโคได้ตามพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่า และชงโคบางต้นที่สำรวจพบมีลำต้นขนาดใหญ่มาก ลักษณะที่แยกกันเด่นชัดระหว่างพันธุ์ไม้สองชนิดนี้คือ กลีบดอกของเสี้ยวดอกขาวมีสีขาวและกลีบใน มีแต้มสีม่วงเข้ม เกสรเพศผู้ที่สมบูรณ์ 5 ชั้น ส่วนชงโคกลีบดอกสีม่วงและและกลีบใน

อาจมีแฉับสีม่วงเข้มหรือไม่มีมีเกสรเพศผู้ที่สมบูรณ์ 3 ชั้น เลี้ยวดอกขาวสำรวจพบบริเวณจุดเดียว คือ ป่าผสมผลัดใบที่ขึ้นบนหินปูนบริเวณหน่วยพิทักษ์ต้นไม้ยักษ์

กลุ่มของไม้พุ่มหรือไม้พุ่มกึ่งเลื้อย ไม้พุ่มขนาดเล็กสูง 2-4 เมตร สำรวจพบชนิดเดียวคือ เลี้ยวพอม (*B. viridescens* Desv. var. *viridescens*) และไม้พุ่มกึ่งเลื้อยมีความสูงได้ถึง 10 เมตร สำรวจพบชนิดเดียวคือ เลี้ยวป่า (*B. saccolyx* Pierre) พบตามป่าผสมผลัดใบและพบในบริเวณพื้นที่เสื่อมโทรมทั้ง 2 ชนิด ทั้งเลี้ยวพอมและเลี้ยวเครือ ดอกแยกเพศอยู่ต่างต้น เลี้ยวพอมกลีบดอกสีเหลืองนวล เลี้ยวเครือดอกสีขาว ช่อดอกของเลี้ยวพอมออกแบบช่อกระจະ ส่วนเลี้ยวเครือออกช่อดอกแบบกระจະ ช่อนประกอบ ดอกย่อยออกเป็นกลุ่มแน่นๆ

กลุ่มของไม้เถาเนื้อแข็งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดในสกุลชงโค สำรวจพบ 6 ชนิด ในพื้นที่ศึกษา เป็นพันธุ์ไม้ที่รายงานการพบครั้งแรก (new locality record) 2 ชนิด คือ เลี้ยวแก้ว (*B. nervosa* (Wall. ex Benth.) Baker) รายงานการพบในประเทศไทยที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก ในป่าผสมผลัดใบระดับต่ำ และเก็บตัวอย่างได้เพียงครั้งเดียว แต่ตัวอย่างที่เก็บได้จากป่าทองผาภูมิพบบริเวณป่าดิบเขาในระดับต่ำที่ระดับความสูงประมาณ 950 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง แตกต่างจากที่ Larsen *et.al.* (1984) รายงานไว้ใน Flora of Thailand 4(1) ดังที่กล่าวข้างต้น การศึกษาครั้งนี้เป็นการเพิ่มถิ่นการกระจายพันธุ์ใหม่ของพันธุ์ไม้ชนิดนี้ในประเทศไทย นอกจากนี้มีคำบรรยายเพิ่มเติมลักษณะของผล ของพันธุ์ไม้ชนิดนี้เพิ่มจาก Flora of Thailand ดังนี้เลี้ยวแก้วเป็นพืชในสกุลชงโคที่ดอกใหญ่ที่สุดในกลุ่มสกุลชงโคที่สำรวจพบในป่าทองผาภูมิ มีกลีบดอกสีขาว กว้าง 1.5-2.5 เซนติเมตร ยาว 2-3 เซนติเมตร อับเรณูกว้าง 4 มิลลิเมตร ยาว 10 มิลลิเมตร ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าทุกชนิดที่พบในป่าทองผาภูมิ อีกชนิดที่เป็นพันธุ์ไม้ที่รายงานการพบครั้งแรกในจังหวัดกาญจนบุรีคือ เลี้ยวเครือ (*B. glauca* ssp. *tenuiflora* (Watt. ex C.B. Clarke) K. & S.S. Larsen) พบตามป่าผสมผลัดใบที่ระดับความสูง 500-700 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง บริเวณป่ารุ่นสองและชายป่าดิบแล้ง ดอกมีฐานดอกเรียงยาว 20-25 มิลลิเมตร ซึ่งแตกต่างจากชนิดอื่น เลี้ยวเครือมีกลีบดอกขาว มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ฝักเมื่ออ่อนสีเขียวเมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีแดงอมม่วง ส่วน ปอเกียน (*B. ornata* Kurz var. *burmanica* (Gagnep.) K. & S. S.Larsen) พบการกระจายหลายสังคมพืชในป่าทองผาภูมิยกเว้นป่าดิบเขา ระดับต่ำ รังไข่ของปอเกียนมีขนสีสนิมขึ้นหนาแน่น ซึ่งแตกต่างจากรังไข่ของเลี้ยวเครือที่ไม่มีขนปกคลุมและฝักของปอเกียนมีขนสีสนิมปกคลุมหนาแน่น ฐานดอกของปอเกียนยาว 4-5 มิลลิเมตร ส่วนกลุ่มที่ดอกมีฐานดอกประกอบด้วย ปอเกียน (*B. bracteata* (Graham ex Benth.) Baker) ชงโคขี้ไก่ (*B. harmsiana* Hoss. var. *harmsiana*) และ กระไดลิง (*B. scandens* L.) ชงโคขี้ไก่และกระไดลิงมีลักษณะของช่อดอกคล้ายกันมากแต่แตกต่างกันที่ใบของกระไดลิงไม่แยกเป็นสองแฉกแต่

ใบของชงโคจี้ไก่อ่ปลายใบแยกสองแฉก จานฐานดอกของทั้งสองชนิดกลมคล้ายกัน แต่จานฐานดอกของชงโคจี้ไก่อ่มีขนแข็งหนาแน่น ส่วนกระไดลิงจานฐานดอกมีขนประปรายและมีเกสรเพศผู้ที่สมบูรณ์ 3 อันเช่นกัน ส่วนปอเจียนมีเกสรเพศผู้ที่สมบูรณ์ 2 อัน และก้านชูอับเรณูยาว 2.5-3 เซนติเมตร จานฐานดอกรูปหลอดยื่นยาวออกมา ปอเจียนเป็นไม้เถาเนื้อแข็ง ขนาดใหญ่พบได้ตามป่าผสมผลัดใบและป่าดิบแล้ง กลีบดอกของปอเจียนมีสีเขียวแกมเหลืองซึ่งแตกต่างไปจากชนิดอื่นๆ ที่พบในป่าทองผาภูมิ

พืชสกุลฝาง (*Caesalpinia*) เป็นไม้เถาเนื้อแข็งมีหนาม ส่วนใหญ่พบในพื้นที่ที่มีแสงมากเช่นป่าผสมผลัดใบ และพื้นที่ที่เปิดโล่งที่ถูกบุกรุกมาก่อน ลักษณะที่ใช้ในการจำแนกสามารถจำแนกได้ทั้งตัวอย่างที่มีเฉพาะดอกหรือผลอย่างใดอย่างหนึ่งได้ทั้งสองอย่าง Hattink (1974) รายงานว่าในประเทศไทยพบพืชสกุลฝางทั้งหมด 18 ชนิด จากการสำรวจในพื้นที่ศึกษาพบ 5 ชนิด มี 2 ชนิดจัดเป็นรายงานการพบใหม่ในพื้นที่ จ.กาญจนบุรี (new locality record) คือ สวาด (*Caesalpinia andamandica* (Prain) Hattink) จากการตรวจสอบพรรณไม้แห้งและการรายงานของ Larsen *et al.* (1984) พบว่า สวาดมีการกระจายพันธุ์เฉพาะภาคใต้ของประเทศไทย ไม่เคยมีรายงานใน จ.กาญจนบุรีมาก่อน ลักษณะเด่นที่แตกต่างจากชนิดอื่น คือ ใบย่อยออกเรียงสลับ กลีบกลางมีลิ้น (ligule) ยื่นออกมา ที่ลิ้นมีขน ผลมีปีกด้านข้าง ขึ้นตามขอบป่าผสมผลัดใบและพื้นที่เสื่อมโทรม เช่นเดียวกับการพบที่ภาคใต้ และ หนามจีแรด (*C. cucullata* Roxb.) ลักษณะเด่น คือ กลีบในรูปหัวใจปลายกลีบแยกสองแฉก ก้านชูอับเรณูที่ยาว 2.5-3 เซนติเมตร ยื่นออกมาจากส่วนอื่นๆ ของดอก และใบย่อยที่มีขนาดใหญ่กว่าชนิดอื่น พบขึ้นตามริมลำธาร ในป่าผสมผลัดใบและป่าดิบแล้ง อีก 3 ชนิดใบประกอบย่อยออกตรงกันข้าม ช้าเลือด (*C. mimosoides* Lam.) พบตามป่าผสมผลัดใบพื้นที่ทดแทน และป่ารุ่นสอง กลีบกลางสีแดงสด กลีบดอกที่เหลืองสีเหลืองสด ผลโป่งพองเหมือนถูลม ทุกส่วนของพืชชนิดนี้มีกลิ่นฉุน กำจาย (*C. digyna* Rottler) พบในลักษณะนิเวศเดียวกับช้าเลือด ลักษณะที่แตกต่างกันคือ กำจายกลีบดอกสีเหลือง ฝักแบนรูปขอบขนานและนูน ที่ตำแหน่งเมล็ด รังไข่เกลี้ยงแต่รังไข่ของช้าเลือดมีขนแข็งและ จีแรดใหญ่ (*C. enneaphylla* Roxb.) ดอกออกเป็นช่อแยกแขนง ซึ่งต่างจากช้าเลือดและกำจายที่ออกแบบช่อกระจະ กลีบกลางของจีแรดใหญ่ด้านข้างห่อเข้าคล้ายลิ้นใบ (ligule) ผลมีปีกด้านข้าง ปีกกว้าง 5-7 มิลลิเมตร จีแรดใหญ่พบในป่าผสมผลัดใบและป่ารุ่นสอง

พืชสกุลราชพฤกษ์ (*Cassia*) สำรวจพบในพื้นที่ 1 ชนิด คือ ราชพฤกษ์ (*Cassia fistula* L.) พบกระจายทั่วไปในพื้นที่บริเวณป่ารุ่นสอง ป่าผสมผลัดใบ ที่ระดับความสูง 100-300 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง จากการศึกษาเอกสารอ้างอิง Raven & Polhill (1981) แบ่งสกุล *Cassia* เดิมออกเป็น 3 สกุล คือ สกุล *Cassia* สกุล *Senna* สกุล *Chamaecrista* ลักษณะที่จัดจำแนกออกเป็นสกุล

ได้แก่ สกุล *Cassia* มีลักษณะของเกสรเพศผู้ 3 อันที่มีก้านชูอับเรณู โค้งเป็นรูปตัว S และอีก 7 อันที่เหลือก้านชูอับเรณูตรง สกุลมะขามเบี้ยว (*Chamaecrista*) ประเทศไทยมีรายงาน 4 ชนิด สํารวจพบในพื้นที่ศึกษา 1 ชนิด เป็นไม้ล้มลุกอายุปีเดียว เจริญเติบโตในฤดูฝนและไม่พบในฤดูแล้ง ลักษณะเด่นคือ โคนก้านใบมีต่อมและต่อมมีก้านชู เกิดเห็นเด่นชัด และเกสรเพศผู้ที่มีอับเรณูเปิดเป็นรูด้านข้างและขยายออกตามยาวด้านข้าง ผลที่เหนียวและยืดหยุ่น เมื่อแก่แล้วแตกและบิดเป็นเกลียว

สกุลมังคะ (*Cynometra*) สํารวจพบในพื้นที่ 1 ชนิด คือ มังคะทองผาภูมิ (*Cynometra beddomei* Prain) เก็บจากตัวอย่างพรรณไม้หมายเลข TP 10, 73, 92 จากการตรวจสอบพรรณไม้แห้งจากหอพรรณไม้และพิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร ไม่เคยมีการเก็บพันธุ์ไม้ชนิดนี้มาก่อน และจากการตรวจสอบในหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย Flora of Thailand 4 (1) มีพันธุ์ไม้สกุลมังคะทั้งหมด 4 ชนิดในประเทศไทย และจากการตรวจสอบลักษณะพบว่าไม่ตรงกับชนิดที่มีในหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย และ จากการศึกษาหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยเพื่อนบ้านในแถบภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิกมีการศึกษาทบทวนพรรณไม้สกุลมังคะ โดย Knaapp van Meeuwen (1970) จากการตรวจสอบจากเอกสารอ้างอิงดังกล่าว ก็สรุปได้ว่ามังคะทองผาภูมิเป็นพันธุ์ไม้ชนิดใหม่ (new record) ของประเทศไทย ลักษณะเด่นของพันธุ์ไม้ชนิดนี้คือ ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว มีใบย่อย (2)-3 คู่ใบ ดอกออกเป็น ช่อกระจุกสั้นๆ ดอกย่อยมีใบประดับเป็นเกล็ดแข็ง คล้ายกาบรองรับดอกย่อย มีจำนวนน้อย 7-10 ดอก ผลเป็นฝักรูปครึ่งวงกลม ฝักขรุขระเป็นร่องลึกและแข็งมาก เมล็ดรูปวงกลมมีเมล็ดเดียว ผิวขุ่นและหยาบ ซึ่งลักษณะที่บรรยายต่างจากเอกสารที่มีการศึกษาในประเทศไทย และมังคะทองผาภูมิเป็น ไม้เด่นขึ้นอยู่ในป่าพุ่มน้ำจืด ประชากรมีไม่มาก หากไม่มีการอนุรักษ์พื้นที่นั้นไว้พันธุ์ไม้ชนิดนี้อาจสูญพันธุ์ไปจากประเทศไทย

พืชสกุลแดงดารา (*Gymnocladus*) Larsen *et. al.* (1984) ไม่มีรายงานการพบในประเทศไทย ต่อมา Veessommai และ Larsen (2002) รายงานการพบแดงดารา (*G. burmanicus* C.E. Parkinson) ครั้งแรกในประเทศไทย บริเวณป่าดิบเขาระดับต่ำและพื้นที่เปิดโล่งที่ระดับความสูงประมาณ 900 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสอดคล้องกับสํารวจพบในพื้นที่ศึกษาคู่เช่นกัน สำหรับ สกุลนนทรี (*Peltophorum*) มีรายงานการพบ 2 ชนิด ในประเทศไทย คือ นนทรี (*P. pterocarpum* (DC.) Backer ex K. Heyne) และ อะราง (*P. dasyrachis* (Miq.) Kurz.) จากการรายงานของ Larsen *et. al.* (1984) รายงานว่านนทรีพบได้ในธรรมชาติเฉพาะในพื้นที่ป่าชายเลน ส่วน อะราง (*P. dasyrachis* (Miq.) Kurz.) พบได้บริเวณชายป่าดิบแล้งและพื้นที่กำลังทดแทนแต่จากการสํารวจในพื้นที่ศึกษา พบ 1 ชนิด คือ อะราง ลักษณะเด่นที่ใช้ในการจำแนก คือ ลักษณะของหูใบที่แตกแขนงคล้ายเขากวาง ช่อดอกแบบช่อกระจุกห้อยลง และเมล็ดเรียงตามขวางของฝัก

สกุลแก้วมือไว (*Pterolobium*) Larsen *et.al.* (1984) รายงานว่ามีการกระจาย ในประเทศไทย 4 ชนิด ตำรวจพบในพื้นที่ศึกษา 1 ชนิด คือ แก้วตาไว (*P. integrum* Craib) พบตามขอบป่าผสมผลัดใบ ในการศึกษาครั้งนี้พบเพียงตัวอย่างที่มีเฉพาะฝักแต่สามารถจำแนก ชนิดนี้ได้จากฝักและเทียบตัวอย่างที่ หอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช และพิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร สกุลโสภ (Saraca) รายงานโดย Larsen *et.al.* (1984) ว่าพบในประเทศไทย 3 ชนิด ตำรวจพบในพื้นที่ ศึกษา 1 ชนิด คือ โสภเหลืองหรือศรียะลา (*S. cauliflora* Baker) จากการศึกษาเอกสาร Baker (1878) เห็นว่าชื่อเดิม เป็นชื่อที่ตั้งอยู่ก่อนและเห็นว่ามีควมถูกต้องควรจะใช้ตามการจำแนกของ Baker (1878) ลักษณะที่ใช้ในการจำแนกคือ ดอกไม่มีกลีบดอกและฐานดอกยาว 12-13 มิลลิเมตร และเกสร เพศผู้ยื่นยาวออกมา 20-25 มิลลิเมตร และก้านชูอับเรณูเชื่อมกันที่ฐาน

สกุลจี้เหล็ก (*Senna*) แยกจากสกุลราชพฤกษ์ (*Cassia*) จากลักษณะที่กล่าวในสกุลราชพฤกษ์ สกุลจี้เหล็กมีรายงานการกระจายพันธุ์ ในประเทศไทย 11 ชนิด ตำรวจพบในพื้นที่ศึกษา 6 ชนิด ทั้ง 6 ชนิดพบในสังคมพืชที่เหมือนกัน ได้แก่ ป่าผสมผลัดใบ ป่าทดแทน ตามชายป่าดิบแล้ง ลักษณะที่ แตกต่างจากชนิดอื่นคือ ชุมเห็ดเทศ (*Senna alata* (L.) Roxb.) พบบริเวณป่าทดแทนและตามชายป่า ดิบแล้ง ลักษณะที่แตกต่างจากชนิดอื่น คือ ชุมเห็ดเทศมีใบย่อย 8-20 คู่ ดอกแบบช่อกระจายาว 20-50 เซนติเมตร ฝักของชุมเห็ดเทศมีปีกด้านข้างสีม่วง จึงแตกต่างจากชนิดอื่นอย่างชัดเจน ซึ่งพันธุ์ไม้ชนิด อื่น ในพื้นที่ฝักจะไม่มีปีก ส่วนกลุ่มที่มีใบย่อย 3 คู่ใบ ในกลุ่มไม้พุ่มและไม้ล้มลุกคือ โฝงแฝง (*S. hirsuta* (L.) Irwin & Barneby) และ ชุมเห็ดไทย (*S. tora* (L.) Roxb.) ทั้ง โฝงแฝงและชุมเห็ดไทยพบ ได้เฉพาะช่วงฤดูฝนและปลายฤดูฝนเท่านั้น พืชทั้งสองชนิดมีกลิ่นเหม็นเขียว มักขึ้นเป็นกลุ่มในพื้นที่ ทุกส่วนของต้น โฝงแฝงมีขนหยาบแข็งหนาแน่น และใบมีต่อมที่โคนก้าน ใบรูปขอบขนาน แต่ชุมเห็ด ไทยทุกส่วนของพืชเกลี้ยง ใบมีต่อมรูปขอบขนานระหว่างใบย่อยคู่ล่างและใบย่อยคู่กลาง อีกกลุ่มของ สกุลจี้เหล็กคือ กลุ่มของไม้ต้น ประกอบไปด้วย แสมสาร (*S. garetiana* (Craib) Irwin & Barneby) จี้เหล็ก (*S. siamea* (Lam.) Irwin & Barneby) จี้เหล็กเลือด (*S. timorensis* (DC.) Irwin & Barneby) ทั้ง 3 ชนิด มีลักษณะภายนอกแตกต่างกันอย่างเด่นชัด แต่ทั้ง 3 ชนิดมีเกสรเพศผู้ที่สมบูรณ์ 10 อัน แสมสารมีใบย่อย 6-9 คู่ ฝักแบนบิดเป็นเกลียว ส่วนจี้เหล็กมีใบย่อย 7-10 (-15) คู่ ฝักของจี้เหล็กแบน และนูนที่เมล็ด ส่วนจี้เหล็กเลือดมีใบย่อย 10-20 คู่ ผิวใบด้านล่างมีขนสีสนิมหนาแน่นติดกับผิวใบ ด้านบน ฝักมีลักษณะตรงและมีผนังกันระหว่างเมล็ด สอดคล้องกับ Flora of Thailand 4 (1) Larsen *et.al.* เคยรายงานไว้ ส่วนสกุลมะค่าแต่ (*Sindora*) ในประเทศไทยรายงานการพบ 3 ชนิด มี 2 ชนิด พบเฉพาะภาคใต้ของประเทศไทยและสำรวจพบในพื้นที่ศึกษา 1 ชนิด คือ มะค่าแต่ (*S. siamensis*)

ลักษณะเด่นคือ มีกลีบดอกที่อวบน้ำ 1 กลีบ และหนามที่อยู่ปลายของกลีบเลี้ยง ผลมีหนามจำนวนมากที่ผิวนอก

ประโยชน์ของของพรรณไม้วงศ์ถั่ว – อนุวงศ์ราชพฤกษ์ในพื้นที่ป่าทองผาภูมิ ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีการนำยอดอ่อนของ ช้าเลือด (*Caesalpinia mimosoides* Lam.) มารับประทานเป็นผักแกงส้ม ดอกตูมและยอดอ่อนของขี้เหล็ก (*Senna siamea* (Lam.) Irwin & Barneby) นำมารับประทานได้และมีสรรพคุณเป็นยาสมุนไพร ใบของชุมเห็ดเทศ (*Senna alata* (L.) Roxb.) นำมารักษาโรคผิวหนัง เนื้อไม้ของ มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa* (Kurz) Craib) และมะค่าแต้ (*Sindora siamensis* Teijsm. & Miq. var. *siamensis*) มีความสวยงามและแข็งแรงนิยมนำมาปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ส่วนสกุลชงโค (*Bauhinia*) ดอกและใบมีความสวยงามสามารถนำมาปลูกเป็นไม้ประดับได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการศึกษาอนุกรมวิธานของพรรณไม้วงศ์ถั่ว-อนุวงศ์ราชพฤกษ์ในพื้นที่ป่าทองผาภูมิตะวันตก เก็บตัวอย่างได้ทั้งหมด 120 ตัวอย่าง จากทุกสภาพสังคมพืช จำแนกได้ 12 สกุล 31 ชนิด ได้แก่ สกุล มะค่าโมง (*Azelia*) พบ 1 ชนิด ได้แก่ มะค่าโมง (*A. xylocarpa* Craib) สกุลอรพิม (*Bauhinia*) พบ 11 ชนิด ได้แก่ ปอเจียน (*B. bracteata* (Graham ex Benth.) Baker) เสี้ยวเครือ (*B. glauca* ssp. *tenuiflora* (Watt. ex C.B. Clarke) K. & S.S. Larsen) ชงโคจีไก่ (*B. harmsiana* Hoss. var. *harmsiana*) เสี้ยวใหญ่ (*B. malabarica* Roxb.) เสี้ยวแก้ว (*B. nervosa* (Wall. ex Benth.) Baker) ปอเจียน (*B. ornata* Kurz var. *burmanica* (Gagnep.) K. & S. S.Larsen) ชงโค (*B. purpurea* L.) เสี้ยวป่า (*B. saccocalyx* Pierre) กระไดลิง (*B. scandens* L.) เสี้ยวดอกขาว (*B. variegata* L.) เสี้ยวฟอม (*B. viridescens* Desv. var. *viridescens*)

สกุลฝาง (*Caesalpinia*) พบ 5 ชนิด ได้แก่ สวาด (*C. andamandica* (Prain) Hattink) หนามขี้แรด (*C. cucullata* Roxb.) กำจาย (*C. digyna* Rottler) ขี้แรดใหญ่ (*C. enneaphylla* Roxb.) ซ้ำเรียด (*C. mimosoides* Lam.) สกุลราชพฤกษ์ (*Cassia*) พบ 1 ชนิด ได้แก่ ราชพฤกษ์ (*C. fistula* L.) สกุลมะขามเบี้ย (*Chamaecrista*) พบ 1 ชนิด ได้แก่ มะขามเบี้ย (*C. pumila* L.) สกุลมังคุด (*Cynometra*) พบ 1 ชนิด ได้แก่ มังคุดทองผาภูมิ (*C. beddomei* Prain) สกุลแดงดารา (*Gymnocladus*) พบ 1 ชนิด ได้แก่ แดงดารา (*G. burmanicus* C.E. Parkinson) สกุลนนทรี (*Peltophorum*) พบ 1 ชนิด ได้แก่ อะราง (*P. dasyrachis* (Miq.) Kurz.) สกุลแก้วมือขาว (*Pterolobium*) พบ 1 ชนิด ได้แก่ แก้วตาขาว (*P. integrum* Craib) สกุลโสกน้ำ (*Saraca*) พบ 1 ชนิด ได้แก่ โสกเหลือง (*S. cauliflora* Baker) สกุลขี้เหล็กพบ 6 ชนิด ได้แก่ ขุมเห็ดเทศ (*S. alata* (L.) Roxb.) แสมสาร (*S. garettiana* (Craib) Irwin & Barneby) โพงพาง (*S. hirsuta* (L.) Irwin & Barneby) ขี้เหล็ก (*S. siamea* (Lam.) Irwin & Barneby) ขี้เหล็กเลือด (*S. timorensis* (DC.) Irwin & Barneby) ขุมเห็ดไทย (*S. tora* (L.) Roxb.) สกุลมะค่าแต้ (*Sindora*) พบ 1 ชนิด ได้แก่ มะค่าแต้ (*S. siamensis* Teijsm. & Miq. var. *siamensis*)

ในการศึกษารังนี้สามารถรายงานได้ว่า พบพืชที่รายงานการพบครั้งแรกในประเทศไทย (new record) 1 ชนิด คือ มังคุดทองผาภูมิ (*Cynometra beddomei* Prain) และพืชที่พบเป็นครั้งแรกในจังหวัดกาญจนบุรี (new locality record) 5 ชนิด ได้แก่ เสี้ยวเครือ (*Bauhinia glauca* subsp. *tenuiflora* (Watt. ex C.B. Clarke) K. & S.S. Larsen) เสี้ยวแก้ว (*B. nervosa* (Wall. ex Benth.) Baker) สวาด

(*Caesalpinia andamandica* (Prain) Hattink) แก้วตาไว (*P. integrum* Craib) และ โสภเภลียง (*Saraca cauliflora* Baker)

ข้อเสนอแนะ

1. ในการสำรวจและเก็บตัวอย่างพรรณไม้วงศ์ถั่ว-อนุวงศ์ราชพฤกษ์ ในสกุลชงโค (*Bauhinia*) สกุลฝาง (*Caesalpinia*) สกุลแก้วมือไว (*Pterolobium*) มีลักษณะวิสัยเป็นไม้เถา ทำให้ยากต่อการเก็บตัวอย่างและติดตามดอกและผล ส่วนในสกุลมังคะ (*Cynometra*) เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่การเก็บตัวอย่างดอกและผลค่อนข้างลำบาก

2. เนื่องจากในพื้นที่มีการบุกรุกเปลี่ยนจากสภาพป่าเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและมีการปิดกั้นทางน้ำที่ไหลลงในป่าพรุ ทำให้ป่าเปลี่ยนสภาพและถูกทำลายหากไม่หามาตรการในการป้องกันอาจทำให้ มังคะทองผาภูมิ (*Cynometra beddomei* Prain) ที่ถือว่าเป็นพันธุ์ไม้หายากชนิดหนึ่งพบเฉพาะในพื้นที่ป่าพรุน้ำจืดอาจสูญพันธุ์ไปจากประเทศไทย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2526. ไม้และของป่าบางชนิดในประเทศไทย. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 2538. สยามไภลัชยพฤกษ์ : ภูมิปัญญาของชาติ.

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), กรุงเทพฯ.

จารย์ บันสิทธิ์. 2538. กาหลงเขา *Bauhinia viridescens* Desv. Var. *hirsuta* K. et S.S.Larsen ,

น.301 ใน คณะผู้จัดทำ. อนุกรมวิธานพืชอักษร ก ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, บริษัทเพื่อนพิมพ์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

ณพพร ดำรงศิริ. 2536. พฤกษาอนุกรมวิธาน (Taxonomy of Vascular Plants). คณะ

วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

เต็ม สมิตินันท์. 2544. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (ชื่อพฤกษศาสตร์-ชื่อพื้นเมือง). หอพรรณไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

ธวัชชัย สันติสุข และ ชาลิต นิยมธรรม, 2526. วงศ์ไม้ประดับ ไม้มีค่าทางเศรษฐกิจของไทย ตอนที่ 3.

น. 180 – 234 กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

ธวัชชัย สันติสุข. 2532. พรรณพฤกษชาติของประเทศไทย อดีต ปัจจุบัน และอนาคต, น. 81-90 ใน

สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ และ ศุภชัย หล่อโลหการ (ผู้รวบรวม) . ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย. บริษัทประชาชนจำกัด, เชียงใหม่.

ธวัชชัย สันติสุข, ธวัชชัย วงศ์ประเสริฐ, ดวงใจ สุขเฉลิม และ ราชันย์ ภูมา. 2539. สังคมพืชและ

องค์ประกอบของพรรณพฤกษชาติ ของพื้นที่วิจัยลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดกาญจนบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

ธวัชชัย สันติสุข. 2543. พืชถิ่นเดียวและพืชหายากของประเทศไทย. โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์

(๑๕๘๘) จำกัด, กรุงเทพฯ.

มงคล คำสุข. 2540. พืชอาหารของนกในป่าบางประเภทระหว่างฤดูฝนในสถานีวิจัยลุ่มน้ำแม่กลอง
จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2541. ศัพท์พจนานุกรม อังกฤษ - ไทย. อรุณพิมพ์, กรุงเทพฯ.

ศุภชัย วิจารณ์. 2533. การศึกษาทางอนุกรมวิธานของไม้ยืนต้นในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์
จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ส่วนศูนย์ข้อมูลภาคกลาง. 2543. สถิติการป่าไม้ไทย. สำนักสารนิเทศ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 2541. ทรัพยากรพันธุ์พืชเพื่อการอนุรักษ์. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล,
กระทรวงศึกษาธิการ. โรงพิมพ์ตระกูลไทย, กรุงเทพฯ.

อุทิศ กุญอินทร์. 2536. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้, น. 47 – 65 ใน เอกสารประกอบการฝึกอบรม
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากร สำหรับเยาวชนครั้งที่ 6. คณะ
วนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์., กรุงเทพฯ.

อุไร จิรมงคลการ. 2544. ศึกษาความหลากหลายและการใช้ประโยชน์ของพรรณพืชบริเวณป่าเต่าดำ
จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Baker, J.G. 1876. Leguminosae. In Hooker, J.D. (ed.) **The Flora of British India Vol. 2.**
London:L.Reeve&co.

Brandis, D. 1990. **Indian Tree (3rd Reprint).** India:Bishen Singh Mehendra Pal Singh.

Craib, W. G. 1912. **Contributions to the Flora of Siam.** Kew Bull.

_____. 1925. **Florae Siamensis Enumeratio.** Part 1. Bangkok:Bangkok.

_____. 1928. **Contributions to the Flora of Siam.** Kew Bull.

- _____. 1931. **Florae Siamensis Enumeratio**. Vol.1. Bangkok:Bangkok.
- Cronquist, A. 1986. **The Evolution and Classification of Flowering Plants**. Thom Nelson (Printerer) Ltd. London and Edinburgh.
- Corner, E.J.H., 1988. **Wayside Trees of Malaya Vol. I 3rd ed.** United Selangor Press, Kuala Lumpur, Malaya.
- Goldberg, A. 1986. **Classification, Evolution, and Phylogyny of The Families of Dicotyledons**. in Smithsonian Contributions to Botany number 58 : 86 – 88
- Hattink, Th., 1974. *A revision of Malesian Caesalpinia, including Mezoneuron (Leguminosae-Caesalpinaceae)*. **Reinwardtia** .9, 1-69.
- Hou, D., Larsen, K. and S.Larsen, 1996, **Flora Malesiana Series I Vol. 12. part 12**. Comp. and Publ. under the anspecies of Foundation Flora Malesiana.
- Hooker, J.D.1872-1875. **Flora of British India Vol.1**.London :Reeve and co.
- Hosseus. 1907. **Repertorium Specierum Novarum Regni Vegetabilis**. Centralblatt für Sammlung und Veroffentlichung von Einzeldiagnosen neuer Pflanzen. [Edited by Friedrich Fedde]. Berlin
- Hutchinson, J. 1964. **The Genera of Flowering Plants. Vol. I**. Oxford University Press, London.
- _____, J. 1973. **The Families of Flowering Plants. Vol. I 3rd**. Oxford University Press, London.
- Keng, H. 1990. **The Concise Flora of Singapore (Gymnosperms and Dicotyledons)**. Singapore University Press, Singapore.

Knapp-van Meeuwen, M.S. 1970. **Blumea** vol. **XVIII**, no. I . Leiden ,Nederland.

Kurz, S. 1877. **Forest Flora of British Burma. Vol.I.** Calcutta:Office of the Surerintendent of Government Printing.

Kurz, S. 1877. **Forest Flora of British Burma. Vol.II.** Calcutta:Office of the Surerintendent of Government Printing.

Lawrence, G. 1951. **Taxonomy of Vascular Plants.** New York, The Macmillan Company.

Larsen, K., S.S. Larsen and J.E.Vidal. 1980. Légumimeuses-Caésalpinioïdées. In Aubréville, A., and Leroy, J.F. (eds.) , **Flore du Cambodge, du Laos et du Viêt Nam.** Fase. Paris:Museum National D'histoire Naturelle.

Larsen, K., S.S. Larsen and J.E.Vidal. 1984. **Flora of Thailand. Vol. 4 part I.**Tistr Press. Bangkok.

Larsen, K. and S.S. Larsen. 1973. **The Natural History Bulletin of The Siam society Vol. 25 : 1 – 20.**

Lock, J.M. and J. Heald. 1994. **A Check – List Legumes of Indo – China.** The trustess of Royal Botanic Gardens, Kew.

Mabberley, D.J. 1997. **The Plant – book. A portable dictionary of the higher plants.** Cambridge University Press. Cambridge.

Pierre, Jean Baptiste Louis. 1899. **Flore Forestiere de la Cochinchine.** Paris.

Léonard, Jean Joseph Gustave. 1950. **Reinwardtia 1:164.** Bogor, Indonesia.

Loureiro, João de. 1790. **Flora cochinchinensis: sistens plantas in regno Cochinchinae nascentes. Quibus accedunt aliae observatae in Sinensi imperio, Africa Orientali, Indiaeque locis variis.** Omnes dispositae secundum systema sexuale Linnæanum. Ulyssipone.

Parkinson, C.E. 1928. **Bulletin of Miscellaneous Information**, Royal Gardens, Kew.

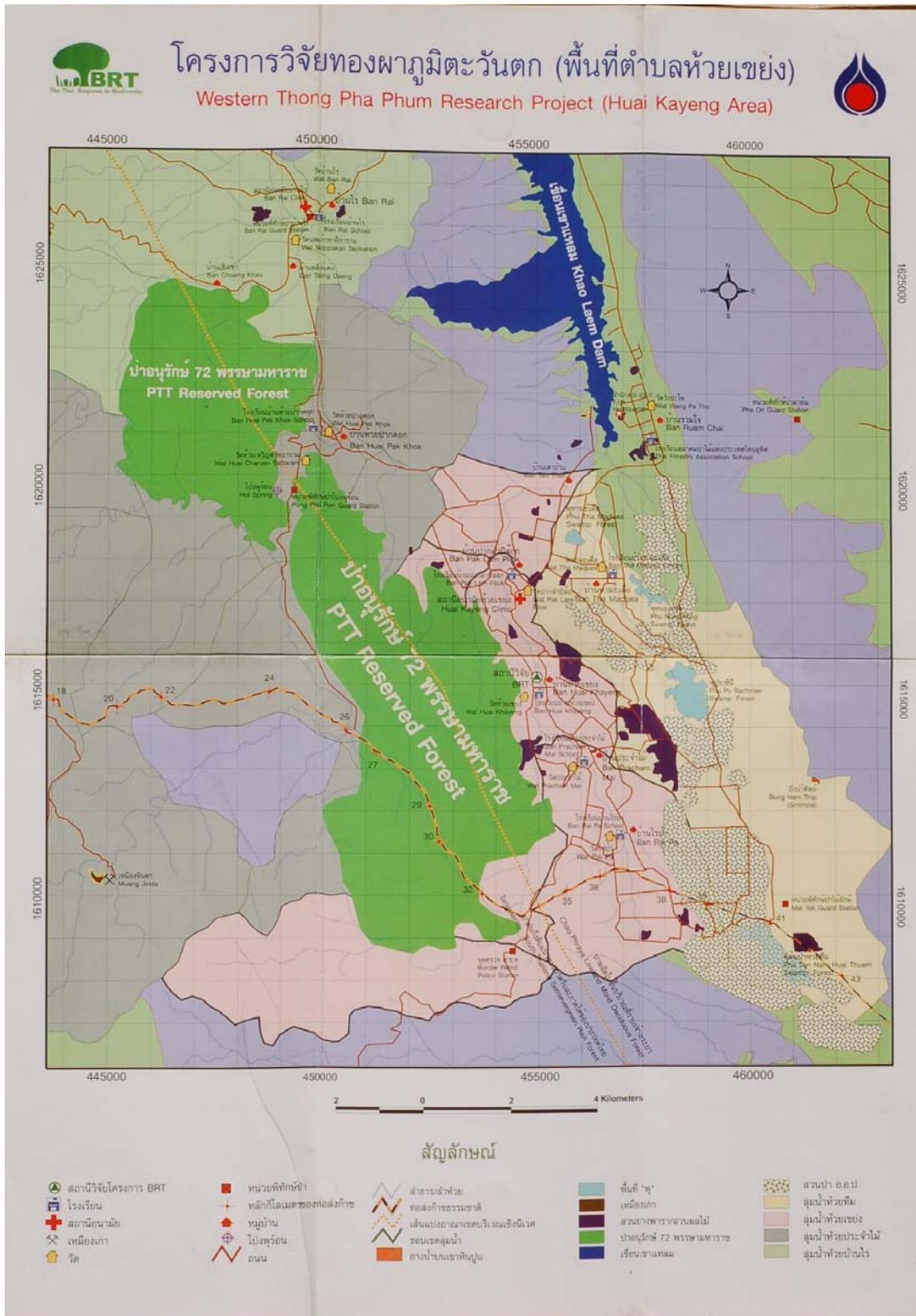
Ridley, H.N. 1922. **The Flora of Malay Peninsular** 1:1-192.

R. M. Polhill, P. H. Raven. 1981. **Advance in Legume Systematics : Proceedings of the International Legume Conference**, Kew. Review author[s]: R. S. Cowan

Takhtajan. 1997. **Diversity and Classification and Flowering Plants**. Columbia University Press, New York.

Veesommai, U. and K. Larsen. 2002. *Gymnocladus* C.E.Parkinson (*Leguminosae* – *Caesalpinioideae*), *A new generic record from Thailand*. **Thai Forest Bull.** 30 : 31 – 38.

ภาคผนวก

ภาพผนวกที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่ศึกษาและขอบเขตของพื้นที่ป่าทองผาภูมิ จ. กาญจนบุรี
 ที่มา: สมโภชน์และรังสิมา (2547)

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นายธรรมรัตน์ พุทธิไทย
วัน เดือน ปี ที่เกิด	29 ตุลาคม 2523
สถานที่เกิด	จ.สระแก้ว
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2546 วิทยาศาสตร์บัณฑิต(วนศาสตร์) คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กาญจนบุรี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหิดล กาญจนบุรี
ผลงานดีเด่นและรางวัลทางวิชาการ	-
ทุนการศึกษาที่ได้รับ	โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการ ทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย (โครงการ BRT) ซึ่งร่วม จัดตั้งโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและศูนย์ พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ และ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) รหัสโครงการ BRT T_147020